UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

DAFTAR PUSTAKA

A. ARSIP

"*Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië*". Semarang, 17-10-1932

ANRI, *Afshrift* No. 1019/B, *Assaineering van Soerakarta en aanleg eener drinkwaterleiding aldaar*, Buitenzorg, 3 Mei 1928

ANRI, *Algemenee Secetarie*, Ag 2763/28, *Assaineering van Soerakarta en aanleg drinkwaterleiding aldaar*

ANRI, *Algemeen Verslag van Residentie Soerakarta 1880*, bundel Solo No. 144

ANRI, *Algemeen Verslag der Residentie Soerakarta over 1881*, Bundel Solo No. 389

ANRI, Assaineering van Soerakarta en aanleg van een Drinkwaterleiding aldaar, Soerakarta, 30 November 1927

ANRI, Arsip 2889, 3/1 -257/12

ANRI, Arsip *Burgerlijk Openbare Werken* No. 9918, *Nota aangande hat Kort-Vrslag van het bespredkene op de conderentie o Zaterdag 15 December 1919 betreffende den afvoer regenen afvalwater en van faecallien in de Kotta Soerakarta*

ANRI, Arsip BOW No. 9918, *Nota aangande hat Kort-Vrslag van het bespredkene op de conderentie o Zaterdag 15 December 1919 betreffende den afvoer regenen afvalwater en van faecallien in de Kotta Soerakarta*

ANRI, Arsip No. 13235/45, *Assaineering van Soerakarta en aanleg eener drinkwaterleding aldaar*, Surakarta, 13 December 1928.

ANRI, Arsip No.9918, *de opneming van het voltooide assaineeringwerk te Soerakarta, Midden-Java 19 16- 1924 Met blauwdrukken en kaarten*.

ANRI, Arsip No. 9918, *Nota aangande hat Kort-Verslag van het bespredkene op de conderentie o Zaterdag 15 December 1919 betreffende den afvoer van regen-en afvalwater en van faecallien in de Kotta Soerakarta*.

ANRI, *Bandjirkaart van de stad* Soerakarta (29 November 1916)

ANRI, *Besluit* 1919, Volg No. 24564/'19

ANRI, Brief Gouvernements Secretaris No. 1163/B, Volg No. 17234/'27 (13 Juni 1927)

ANRI, *Burgerlijke Openbare Werken* 15 Juli 1932, No. E 48/2/24

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

ANRI, *Cetraal Waterschapskantoor Voor de Vorstenlanden Soerakarta*, No. 1367, Soerakarta, 13 Juli 1923

ANRI, Departement van Binnenlandsch Bestuur, No. A.1 28/14/1, Aanleg drinkwaterleiding van Soerakarta, Weltevreden 26 December 1928

ANRI, *Gewestelijke Waterstaatsdienst Residentie Sumatras Westkust*, No F27/3342/0

ANRI, *Gewistelijk Bestuur*, Soerakarta, 22 Maret 1921

ANRI, Inventaris Arsip *Departement Van Burgerlijke Openbare Werken: Serie Verbaal, Agenda, Rubrieken* 1855-1933, *Besluit* 1919, Volg No. 24564/19, Met B.G.S. No. 2105b/III B, Batavia, den 2 October 1919

ANRI, Inventaris Arsip *Verkeer en Waterstaat*, (Jakarta: ANRI, 2014)

ANRI, *Majalah Arsip Media Kearsipan Nasional, Arsip Kependudukan, Aset Terjaga Milik Negara*, Edisi 58 (Mei-Agustus 2012)

ANRI, No. Arsip 2021, *Aschrift voor den Directeur van Veerkeer en Waterstaat*, 2 October 1936

ANRI, No. Arsip 2191/J, *Uitvoerong in eigen beheer van de Drinkwaterleiding Soerakarta*, Soerakarta, 29 September 1928

ANRI, No. Arsip 4346. *Origineel Exemplaar ontract Aanleg Drinkwatervoorziening Badjermasin*.

ANRI, No. Arsip 4340. *Gewestelijk Bestuur Residenti Bali En Lombok*, No. E 3174/ 15

ANRI, No. Arsip 7733. *Het Hoofd van den Dienst voor Waterkracht*

ANRI, No. Arsip 9918, *Algemene plan voor ees verbetering van de afwatering der hoofdplaats Soerakarta*

ANRI No. Arsip 10159, *Anvulling op het tot de Regeering schrijven van den Gouverneur van Soerakarta van 31 Maart 1930* No 481/S), No. 544/H/GBHEIM

ANRI, *Onderhandsche Overeenkomst* 27 Januari 1940

ANRI, *Plan tot Reorganisatie van den Assaineeringsdienst, Door Ir. J. Kuipers, Hooft Assaineeringskantoor D.V.G. te Soerabaia*, 1932

ANRI, Regeeringsalmanak, "Nota aangande hat Kort-Verslag van het bespredkene op de conderentie o Zaterdag I5 December I9I9 betreffende den afvoer van regen-en afvalwater en van faecallien in de Kotta Soerakarta."

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

ANRI, *Staatsblad van Nederlandsch-Indie* 1933 No. 509

ANRI, *Veerker en Waterstaat*, 24 December 1938, No. EL 21/2/20

ANRI, *Verslag Burgerlykan Geneeskundigen Dienst*, 12 Juni 1918

Arsip *Departement van Burgerlijke Openbare Werken: Grote Bundel* 1854-1933,

Arsip *Departement van Burgerlijke Openbare Werken: Verbaal, Agenda, Rubrieken* 1855-1933

Arsip Kepolisian Republik Indonesia, 1947-1949 No. 977, Laporan Kepala Bidang Kriminal, 25 Maret 1948

Arsip Perkebunan Tebu Mangkunegaran YN 992, (Surakarta: Reksopustoko Mangkunegaran)

Arsip *Veerkeer en Waterstaat: Grote Bundel*

Bataviaasch Nieuwsblad, *Fabrieksgebouw van Fraser & Neave*, 26 Februari 1937

Bijblad van Nederlandsch Indie 1923, No. 10355

Bijl, K.J., *De Vorstenlandsche Waterschapsordonnantie mer Inleiding, Aanteekeningen en Bijlagen gevolgd door de Reglemente voor de Waterschappen in de Vostenlanden*, (Semarang: Stroomdrukkerij C.A. Misset, 1930)

Brandenburg, W.H. *De watervoorziening van kleine Indische gemeenten* (De Waterstaats-Ingenieur 6, 1924: 149–169)

Central Waterschapkantoor Voor de Vorstenlanden Soerakarta, No. 1367. Rapport over de werkzaamheden verricht ten behoeve van de assaineering der kotta Solo in de maand December 1920

Centraal Waterschapkantoor Voor de Vorstenlanden, Peta Overzichtkaart van het refengebied in de Polder Solo, Behoort bij brief v/d Ingenieur van het C.W.K. Soerakarta dd 13 Juli 1923, No. 1364

Deel II Memorie van Overgave Van Den Aftredenden Gouverneur Van Soerakarta M.J.J Treur 12 Juni 1933 – 26 Januari 1937

Dr. A.C. Tobi (Assistent Resident t/b v.d. Wetgeving), *Clappers op de Rijksbladen van de Rijken Soerakarta en Mangkoenagaran 1917-1932*

Gewestelijk Bestuur Der Residentie Soerakarta, 16 October 1926, No. 11302/50 dan *Memorie van Overgave van den afgefreden Resident van Soeraakrta* J.H. Niewenhuiys, Mei 1924-Mei 1927

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Gewestelijk Bestuur No. 3185/50, Soerakarta, 22 Maret 1927

Het Staatsrecht van Mangkoenegorosche Rijk, 1939, hlm. 181-182. Diterjemahkan oleh Dalyono, M., Ketataprajaan Mangkunegara (Surakarta: Perpustakaan Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1977)

J.L.A. Brandes, *Yogyakarta*, (TBG XXXVII)

_____, *Een Jayapattra of Acte van eene rechterlijke uitpraak van Saka 839*, (TBG XXXII, 1889)

KITLV No. Arsip 101245, *Soendanees kind staat onder een bamboe waterleiding (pantjoeran) bij Garoet*

KITLV No. Arsip 124117, *De familie harls bijeen op nieuwjaarsdag 1923-1924 bij een oude hindoetempel in het meertje van Sendjojo bij Salatiga, met hier een gezicht op het brongebouw van de waterleiding.*

KITLV No. Arsip 1405390 – Villa Park Solo

KITLV No. Arsip 4112 – *Pasar Kliwon te Soerakarta*

KITLV No. Arsip 45762 – *De poort van Pasar Gedeh,te Soerakarta, vermoedelijk vanwege het vijfentwintigjarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina*

KITLV No. Arsip 53216, *Er gelegenheid van het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard verlichte fontein in een villapark te Soerakarta*

KITLV No. Arsip 53794, *Weegbrug met kiepwagens op suikeronderneming Tjokro-Toeloong bij Delanggoe ten noordoosten van Klaten*. Album op 6 oktober 1907 door F.F. Willems geschonken aan J.C. Boot.

KITLV No. Arsip 53796, *Weegbrug bij halte Poelon op suikeronderneming Tjokro-Toeloong bij Delanggoe ten noordoosten van Klaten*

KITLV No. Arsip 53800, *Suikerrier wordt op lorries geladen op suikeronderneming Tjokro-Toeloong bij Delanggoe ten noordoosten van Klaten*, Album op 6 October 1907 door F.F. Willems geschonken aan J.C. Boot.

KITLV No. Arsip 98769

KITLV No. Arsip 98783

KITLV No. Arsip 98784

KITLV No. Arsip 98786

KITLV No. Arsip 98788

KITLV No. Arsip 98830

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

KITLV No. Arsip 98832

KITLV No. Arsip 98836

KITLV No. Arsip A1292 - *P.R.W. van Gesseler Verschuir (met tropenhelm vlak achter soesoehoenan links vooraan), gouverneur van Jogjakarta, bij soesoehoenan Pakoe Boewono X van Soerakarta bij de opening van de nieuwe pasar aldaar*

KITLV, *Catalogus van de Inzending van den Dienst der Volksgezondheid op de E.H.T.I.I.*, (Weltervreden: Druk van G. Kolff & Co. 1927) hlm. 9

Kolonial Verslag 1890, *Cultures In Nederlandsch Oost-Indie*

Madioen's waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 21-08-1929

Mededeelingen En Rapporten Van Het Departement De er Burgerlijke Openbare Werken, Drinkwaterleiding Te Medan. 1919, hlm. 2

Memorie van Overgave van den afgefreden Resident van Soeraakrta Sollewijn Gelpke, April 1914- Ferbuari 1918.

Memorie van Overgave van den afgefreden Resident van Soeraakrta A. J. W. Harloff, Februari 1918-April 1922.

Memorie van Overgave van den afgefreden Resident van Soeraakrta J. Van der Marel, April 1922- Februari 1924.

Memorie van Overgave van den afgefreden Resident van Soeraakrta J.H. Niewenhuiys, Mei 1924-Mei 1927.

Memorie van Overgave van den afgefreden Resident van Soeraakrta M. B. van der Jagt, Mei 1927-Oktober 1929.

Memorie van Overgave van den Aftredenden Gouverneur Van Soerakarta J. J. Van Helsdingen Oktober 1929-Desember 1932.

Memorie van Overgave van den Aftredenden Gouverneur Van Soerakarta M.J.J Treur Juni 1933 – Januari 1937

Ons Missiewerk Op Java 1920- 1940, *Congregatie Der Broeders Van de Onbevlekte Ontvangenis Der Heilige Maagd* Maria

Overzichtskaart van het bevolkingsgebied in den polder Solo 1925

Pahargyan Mangkunegaran tigang windu, (Surakarta: Perpustakaan Rekso Pustoko, 16 Juni 1939)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Pro Juventute, *van de Gasfabrieken der N.V. Ned. Indische Gasmaatschappij* (8/8/ 1938), hlm. 11

Raaff, R., *Noogmals de toestanden in Djocjakarta*, (De Locomotief, 14 Maret 1888)

Rede van KGPAA Mangkoenagara VII gebouden ter gelegenheid van de viering van de 16e verjaaringsdag, (Perpustaakaan Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1931)

Regeringsalmanak voor Nederlandsch Indie, Tweede Gedeelte: Kalender en Personalia, 1894

Rijksblad Mangkunegaran 1917.

Rijksblad Mangkunegaran 1918.

Rijksblad Mangkunegaran 1919.

Rijksblad Mangkunegaran 1920.

Rijksblad Mangkunegaran 1921.

Rijksblad Mangkunegaran 1922.

Rijksblad Mangkunegaran 1923.

Rijksblad Mangkunegaran 1924.

Rijksblad Mangkunegaran 1925.

Rijksblad Mangkunegaran 1926.

Rijksblad Mangkunegaran 1927.

Rijksblad Mangkunegaran 1928.

Rijksblad Mangkunegaran 1929.

Rijksblad Mangkunegaran 1930,

Rijksblad Mangkunegaran 1931

Rijksblad Mangkunegaran 1932

Rijksblad Mangkunegaran 1933.

Rijksblad Mangkunegaran 1934.

Staatsblad van Nederlandsch-Indie 1866.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Staatsblad van Nederlandsch-Indie 1922.

Staatsblad van Nederlandsch-Indie 1933.

Uit het meer genoemd schrijven van den Directeur van Binnenlandsch-Bestuur van 26 October 1927 No.A.1.28/11/20 (*laatste alinea*)

Van Leeuwen, C.A.E., *Het huidige vraagstuk der watervoorziening van Batavia en Mr.Cornelis: voordracht, gehouden in de openbare vergadering der afdeeling Batavia van 14 Februari 1917*, (De Waterstaats-Ingenieur 1917: 81–103)

Waterschappen, (Surakarta: Perpustakaan Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1932)

B. BUKU

Achmad, S.W., *Kronik Perang Saudara Dalam Sejarah Kerajaan di Jawa (1292-1757)*, (Yogyakarta: Araska, 2018)

Adnan, Basit, H. A., *Sejarah Masjid Agung dan Gamelan Sekaten di Surakarta*, (Surakarta: Yayasan Mardikintoko, 1996)

Albrecht, J.E., *Soerat Ketrangan dari pada Hal Keadaan Bangsa Tjina di Negeri Hindia Olanda*, (Batavia: Albrecht & Rusche, 1890)

Anrooij, Francien van. *De Koloniale Staat (1854-1942) Gids voor het archief van het Ministerie van Kolonien: De Indonesische Archipel*, (Gravenhage: National Archief, 2009)

Arikunto, S., *Manjemen Penelitian*. (Jakarta: PT. Raja Grafindo. Persada, 1993)

Basundoro, P., *Pengantar Sejarah Kota*, (Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2012)

Baudet & Brugmans, *Politik Etis dan Revolusi Kemerdekaan*, (Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 1987)

Baay, R., *Nyai dan Pergundikan di Hindia Belanda*, (Depok: Komunitas Bambu, 2017)

Beth E. Lachman et. al., *Water Management, Partnerships, Right, and Market Trade*, (Rand Corporation, 2015)

Boomgaard, P, *Anak Jajahan Belanda, Sejarah Sosial dan Ekonomi Jawa 1795-1880*, (Jakarta: PT Penerbit Djambatan, 2004)

Breman, Jan, *Control Land and Labour in Colonial Java, A Study of Agrarian Crisis and Reform in the Region of Cirebon During the First Decade of the 20th Century*, (Dordrecht: Foris Publications, 1983)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Charles W. K. yang berjudul *Mendapatkan Pengobatan 1852*, dalam James, R. R., *Jawa Tempo Doeloe 650 Tahun Bertemu Dunia Barat 1330-1985*, (Jakarta: Komunitas Bambu, 2013)

Colombijn, F., dkk., *Kota Lama, Kota Baru, Sejarah Kota-Kota di Indonesia Sebelum dan Setelah Kemerdekaan*, (Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2005)

Daljana, *Het Statsrecht van het Mangkunegarase Rijk* (Surakarta: Rekso Pustoko, 1939) hlm. 57-89

Drs. Agustaf S.W. M.Si, dkk., *Profil Kota Surakarta The Real Java* (Jakarta: PT Ezatama Mediasindo, 2005).

Elwin, V., *The Tribal Art of Middle India, The Ult of Bhimul* (Oxford: Oxford University Press, 1955)

Endraswara, S. *Memayu Hayuning Bawana: Laku Menuju Keselamatan dan Kebahagiaan Hidup Orang Jawa,* (Yogyakarta: Narasi, 2013)

Fajri, E.M.Z. & Senja R.A., *Kamus Lengap Bahasa Indonesia*. (Jakarta: Aneka Ilmu & Difa Publisher, 2008)

Geertz, C., *Involusi Pertanian, Proses Perubahan Ekologi di Indonesia,* (Jakarta: Komunitas Bambu, 2016)

Griffin R W, *Management – 3rd Edition*, (Houghton Mifflin company, Part III, 1990)

Habib, A. A., *Rancang Bangun Aplikasi Bacameter untuk Pencatatan Angka Standmeter Pelanggan Perumdam Tirta Taman Sari Kota Madiun*, (Laporan Kerja Praktik: Institut Teknologi Sepuluh Nopember Surabaya, 2020)

Handayaningrat, S., Pengantar Ilmu Studi Ilmu Administrasi dan Manajemen, (Jakarta: Toko Gunung Agung, 1995)

Handinoto, *Arsitektur dan Kota-Kota di Jawa pada Masa Kolonial*, (Yogyakarta: Graha Ilmu,2010)

Handoko, T.H., *Manajemen Personalia dan Sumber Daya Manusia*, (Yogyakarta: UGM Press)

Hermaliza, E., Watertoren: Menara Air Warisan Kolonial Belanda, No. 75. Balai Pelestarian Nilai Budaya Aceh, (Kementrian dan Kebudayaan, 2020)

Herry Widiyanto & Truman Simanjuntak, *Sangiran Menjawab Dunia*, (Sragen: balai Pelestarian Situs Manusia Purba Sangiran, 2014).

Hersapandi, *Wayang Wong Sriwedari*, (Yogyakarta: Yayasan Untuk Indonesia, 1999)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Ingleson, J., *Perkotaan, Masalah Sosial & Perubahan di Jawa Masa Kolonial*, (Jakarta: Komunitas Bambu, 2013)

Kantor Agrarische Zaken, 1928. Diterjemahkan oleh Pringgokusumo, M. H., *Katrangan Sawatawis Kawontenan tuwin Tumindakipun Kantor ingkang Kabeban Anindakkaken Bab Tatanan Siti*, (Surakarta: Perpustakaan Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1985)

Kartoatmodjo, M. M. S., *Arti Air Penghidupan Dalam Masyarkaat Jawa*, (Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan, 1983)

Kartodirjo, Sartono, *Pengantar Sejarah Indonesia Baru: Sejarah Pergerakan Nasional dari Kolonialisme sampai Nasionalisme*, (Jakarta: PT Gramedia)

Kartodirdjo, S., Kuntowijiyo, Purwanto, B., *Sejarah Sosial: Konseptualisasi, Model dan Tantangan*, (Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2013)

Kayfitz, N., *The Ecologiy of Indonesian Cities*. Dalam Y.M. Yeung dan C.P. Lo. Singapore, *Changing South-East Asian Cities; Readings on Urbanization*. (London New York Melbourne: Oxford University Press, 1961). Hlm. 125-130

Koentjaraningrat, *Kebudayaan Mentalitas dan Pembangunan*, (Jakarta: PT. Gramedia, 1985)

Koesoemadi, *Soerakarta Adiningrat 200 jaar*, (Djava, XIX, 1939)

Koyy, M. & Bakker, K., 2014, *Colonial Pipes Urban Water Supply in Colonial and Contemporary Jakarta* , dalam *Cars, Conduits and Kampons*, Colombijn, F. & Cote, J., Brill, hlm. 66.

Kuntowijoyo, *Metodologi Sejarah* (Yogyakarta: Tiara Wacana, 2003)

Kuntowijoyo, *Pengantar Ilmu Sejarah* (Jakarta: Yayasan Bentang Budaya, 2001)

Kuntowijoyo, *Raja, Priyayi dan Kawula*, (Yogyakarta: Ombak, 2004)

Larson, G. D., *Masa Menjelang Revolusi Keraton dan Kehidupan Politik di Surakarta 1912-1942*, (Yogyakarta: UGM Press, 1990)

Lombard, D., *Taman-Taman di Jawa*, (Depok: Komunitas Bambu, 2017)

Muhlendelf, A., *Monographie van de Onderafdeling Wonogiri* (TK: TK, 1914)

Nanang, F., *Konsep Manajemen Berbasis Sekolah (MBS) dan Dewan Sekolah*. (Bandung: CV Pustaka Bani Quraisy. 2004)

Mangkunegaran, *Bundel Masalah Ulu-Ulu* (Surakarta: Perpustakaan Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1933)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Metz, Th. M., *Mangkoenegaran Analyse van een Javaansch Vorstendom*, (Rotterdam: Nijgh & Van Ditmar NV, 1939)

Muhammad Husodo Pringgokusumo, *Seorang Praja Jawa, Beberapa Pandangan Sehubungan dengan Jubileum Pemerintah Sri Mangkunegara VII*, (Surakarta: Perpustakaan Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1986)

Onghokham., *Runtuhnya Hindia Belanda*, (Jakarta: Penerbit Gramedia, 2014)

Pasandaran, E., *Irigasi di Indonesia, Strategi dan Pengembangan* (Jakarta: LP3ES, 1991)

P. J. Veth, *Java Geografisch Ehnologisch, Historisch, eerste doel*, (Haalrem: Erven F. Hohn, 1875)

Poesponegoro, M. J. & Nugroho N., Sejarah Nasional Indonesia Jilid V, (Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan)

Prahastomo, O., (2016) Restoran Es Krim Ragusa Tahun 1932- 1942: Gaya Hidup Masyarakat Elit Batavia, Skripsi: Universitas Indonesia

Purwanto, B., Kartodirdjo, S., Nursam, M., *Sejarah Sosial: Konseptualisasi Model dan Tantangannya*, (Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2013)

Quinn, G., *Washing Your Hair In Java*, Eds. Kees Vand Dijk & Jean Gelman Taylor, Brill

Raap, O. J., *Potret Pendoedoek Di Djawa Tempo Doeloe*, (Jakarta: Kepustakaan Populer Gramedia, 2021)

Ravando, L., *Perang Melawan Influenzan Pandemi Flu Spanyol di Indonesia Masa Kolonial, 1918-1919*, (Jakarta: Penerbit Kompas, 2020)

Ricklefs, M.C., *Samber Nyawa, Kisah Perjuangan Seorang Pahlawan Nasional Indonesia Pangeran Mangkunegara I (1726-1795)*, (Jakarta: Penerbit Kompas, 2021)

Rizki, A. N., *Pustaka Sepak Bola Surakarta, Sejarah Gairah dan Muruah Persis*, (Yogyakarta: Indie Book Corner, 2018)

R.M. Ng. Tiknopranoto & R. Mardisuwignyo, *Sejarah Kutha Sala: Kraton Sala, Bengawan Sala, Gunung Lawu*, (Sala: Toko Buku Pelajar, 1980)

Rustopo, *Menjadi Jawa Orang-Orang Tionghoa dan Kebudayaan Jawa di Surakarta 1895-1998*, (Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2007)

Sajid, R.M., *Babad Solo*, (Surakarta: Rekso Pustoko Mangkunegaran, 1984)

Salim, P. & Salim Y., Kamus Bahasa Indonesia Kontemporer. (Jakarta: Modern English Press, 2002)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Soedarmono, Kusumastuti, Rizon Pawardi Utomo, *Sejarah dan Morfologi Kota, Konflik Solo: Dari Periode Kolonial – Orde Baru,* (Surakarta: Solo Heritage Society, 2009)

Soeratman, D., *Kehidupan Dunia Keraton Surakarta 1830-1939,* (Yogyakarta: Yayasan Penerbit Taman Siswa, 1989)

Subur Tjahjono, Ed., *Ekspedisi Bengawan Solo Laporan Jurnalistik Kompas* (Jakarta: Kompas, 2008) hlm 69-73

Suhartono, *Apanage dan bekel: Perubahan Sosial di Pedesaan Surakarta 1830-1920,* (Yogyakarta: Tiara Wacana, 1991).

Sulistyo, E., Jejak Listrik di Tanah Raja Listrik dan Kolonialisme di Surakarta 1901-1957, (Jakarta: Penerbit Kompas, 2021)

Sumalyono, Y., *Arsitektur Kolonial Belanda di Indonesia*, (Yogyakarta:: Universitas Gadjah Mada Press)

Suryo, D., *Sejarah Sosial Pedesaan Keresidenan Semarang 1830-1900* (Yogyakarta: PAU UGM, 1989)

Sutanto, A., dkk., *Urip Urip,* (Surakarta: Museum Radya Pustaka, 1990)

Toynbee, A., *Sejarah Umat Manusia,* (Jakarta: Pustaka Pelajar, 2014),

Triatmaja, R., *Teknik Penyediaan Air Minum Perpipaan,* (Yogyakarta: Universitas Gadjah Mada Press, 2019)

Van Niel, *Munculnya Elit Modern Indonesia*, (Jakarta: Pustaka Jaya, 1984)

Van Marie, A., *De groep der Europeanen in Ned. Indie, iets over ontstaan en groit*, (Indonesie V, 1951- 1952)

Van Wijk, G. F., *Memory van Overgave*, diterjemahkan oleh Pringgokusumo (Solo: Reksopustoko Mangkunegaran, 1989)

Versteeg, W.F., *Kaart der Residentie Soerakarta 1859*, (Batavia: Uitgegeven bij van Haren Noman & Kolff, 1859)

Wardojo, W. W., *Sejarah Kereta Api Kota Solo 1864-1930,* (Temanggung: Kendhi, 2018)

Wasino, dkk., Sejarah Nasionalisasi Aset-Aset BUMN Dari Perusahaan Kolonial Menuju Perusahaan Nasional, (Jakarta: Biro Hukum Kementerian BUMN RI, 2013)

Wasino, *Kapitalisme Bumiputra, Perubahan Masyarakat Mangkunegaran*, (Yogyakarta: LKIS, 2008)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Wasino, *Modernisasi di Jantung Budaya Jawa, Mangkunegaran 1896-1944*, (Jakarta: Penerbit Kompas)

Yasaharjana, *Babad Taman Sriwedari Inggih Kebon Raja*, (Surakarta: Lim Gwan Bie, 1926)

C. JURNAL

Achdian, A., Politik Air Bersih: Kota Kolonial, Wabah dan Politik Warga Kota, *Jurnal Sejarah Masyarakat Sejarawan Indonesia*,Vol 3(1), Mei 2020

Ahmadiah, *Pengelolaan Prasarana Air Bersih di Kawasan Perbatasan Kelurahan Pajang di Kota Surakarta dengan Desa Makamhaji di Kabupaten Sukoharjo*,.(Tugas Akhir tidak diterbitkan. Jurusan Perencanaan Wilayah dan Kota Fakultas Teknik Universitas Diponegoro, Semarang, 2012)

Alamsyah, D.W., N.V. Waterleiding Maatschappij Ajer Beresih 1905-1942, (Skripsi: Fakultas Ilmu Budaya, Universitas Sumatera Utara, 2019)

Ariyanto, D., *Analisis Kebutuhan Air Bersih dan Ketersediaan Air Bersih di IPA Sumur Dalam Banjarsari PDAM Kota Surakarta Terhadap Jumlah Pelanggan* (Skripsi: Fakultas Teknik, Universitas Sebelas Maret, 2007)

Bazher, Najmi Muhamad, "Dinamika Terbentuknya Wilayah Kampung Arab di Surakarta", dalam *Jurnal Ilmiah Arsitektur dan Lingkungan Binaan*, Vol. 18 No. 2 (Juni, 2020)

Cipta, S.E., Upaya Penanganan Pemerintah Hindia Belanda Dalam Menghadapi Bebagai Wabah Penyakit di Jawa 1911 – 1943, *Jurnal Candrasangkala*, Vol 6(1), Mei 2020

Debbie Vici Prastiti dan Holi Bina Wijaya, Kerjasama Antara Daerah Dalam pelayanan Air Bersih Kota Surakarta Dengan Kabupaten Karanganyar, (Jurnal Teknik Perencanaan Wilayah Universitas Diponegoro, Vol 1 Nomor 1., 2012)

Guilden Laelatu Yudha, Siti Qomariyah dan Sugiyarto, *Studi Kelayalan Penyediaan Air Minum Kota Surakarta Planning Horizon 10 Tahun (Studi Kasus: PDAM Kota Surakarta)*, (Jurnal Matriks Teknik Sipil Universitas Sebelas Maret Surakarta, Desember 2014)

Hernowo, B., Studi Tentang Lokasi Benteng-Benteng di Surakarta (1672, 1742, 1756, 1832), *Jurnal Arsitektur Universitas Kristen Duta Wacana Yogyakarta*, Vol. 1(1), Mei 2015

Knight, R., A Precocious Appetite: Industrial Agriculture and the Fertiliser Revolution in Java's Colonial Cane Fields, C. 1880-1914, *Journal of Southeast Asian Studies* , Feb., 2006, Vol. 37, No. 1 (Feb., 2006), pp. 43-63 dan Archief Suiker, 6, 1(1897)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Kusumastuti, Ponten Mangkunegaran Sebuah Tinjauan Sejarah Tentang Revolusi Hidup Bersih dan Sehat Bagi Rakyat, *Jurnal Regian*, Vol. 6(1), Januari 2015

Nelwan, F., Wuisan E. M., dan L. Tanudjaja, *Perencanaan Jaringan Air Bersih Desa Kima Bajo Kecamatan Wori*, Jurnal Sipil Statik Vol 1. No. 10, September 20013 pp 678-684)

Ni Komang Ayu Astiti, Sumber Daya Arkeologi Kutai Kertanegara: Keragaman Budaya Sebagai IdentitasBudaya dan Daya Tarik Wisata, (*Jurnal Naditira Widya* Vol. 12 No. 1, April 2018, Balai Arkeologi Kalimantan Selatan, pp 71-88)

Padmo, S., Depresi 1930-an dan Dampaknya Terhadap Hindia Belanda, *Jurnal Humaniora*, Vol. 2, No. 1, Januari 1991

Rita, N., 2019, *Dinamika Karakteristik Tingkat Kekotaan di Wilayah Metropolitas Solo Raya Tahun 1990-2015*, Disertasi: Universitas Gadjah Mada

Riyadi, ”Modernisasi Kota Surakarta Awal Abad XX”, dalam *Jurnal Candi Program Studi Pendidikan Sejarah FKIP UNS*, Vol. 6 No.2 (Januari, 2013),

Suci, N. & Nurhayati H., Surakarta: Perkembangan Kota Sebagai Akibat Pengaruh Perubahan Sosial pada Bekas Ibukota Kerajaan di Jawa, (*Jurnal Lanskap Indonesia*, Vol. 2, No. 2, 2010, pp 83-92)

Suliyati, T., Penataan Drainase Perkotaan Berbasis Budaya Dalam Upaya Penanganan Banjir di Kota Semarang, *Jurnal Humanika*, Vol. 19(1), Januari 2014

Wertheim, W.F., De Stad in Indonesie. *Indonesie*, Vol. 5(1), hlm. 24-40, s-Gravenhage. (Engl. Abertz., Urban Development Champter 7, Indonesia Society in Transition)

D. Laporan Kementerian

Kementrian Pekerjaan Umum dan Perumahan Rakyat, *Beberapa Catatan Sejarah Air Minum Indonesia 1800-2005, Bunga Rampai Perkembangan Air Minum di Indonesia*, (Jakarta: Kementrian PUPR, 2015)

Djawatan Penerangan Propinsi Djawa Tengah. *Republik Indonesia*, (Semarang: Djawatan Penerangan, 1952)

E. Link/Website/Internet

"De locomotief". Samarang, 14-03-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001716031:mpeg21:p00009

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Advertentie. "De Indische courant". Soerabaia, 13-08-1928, p. 4. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010278649:mpeg21:p004

Advertentie. "De Indische courant". Soerabaia, 14-08-1928, p. 12. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010278650:mpeg21:p012

Advertentie. "De locomotief : Samarangsch handels- en advertentie-blad". Semarang, 24-05-1878, p. 4. Geraadpleegd op Delpher op 27-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010289247:mpeg21:p004

Arsip foto di laman: https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/search/zwembad?page=24&type=edismax&cp=collection%3Akitlv_photos diakses pada 5 November 2021 pukul 10:02 https://digitalcollections.universiteitleiden.nl/view/item/2011321?solr_nav%5Bid%5D=fe405739c6ab0a689e0e&solr_nav%5Bpage%5D=0&solr_nav%5Boffset%5D=19 diakses pada 5 November 2021 pukul 10:02

Assaineering en waterleiding van Solo.. "De Sumatra post". Medan, 29-09-1926, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010970250:mpeg21:p005 ,

Assaineering en waterleiding van Solo.. "Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië". Batavia, 25-09-1926, p. 1. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010220691:mpeg21:p001

Assaineering en waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 27-09-1926. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001705066:mpeg21:p00007

Assaineering Soerakarta.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 17-10-1932, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000453100:mpeg21:p00002

Bezoek aan de Solosche assaineering en waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 01-08-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001714081:mpeg21:p00006

BINNENLAND.. "De Tijd : godsdienstig-staatkundig dagblad". 's-Hertogenbosch, 18-08-1875, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 04-02-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010264789:mpeg21:p002

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.. "Javasche courant". Batavia, 04-07-1865, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 27-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB32:164597054:mpeg21:p00002

Cagar Budaya dengan dikeluarkan Surat Keputusan No: 646/32-/ 1/2013 pada 3 Mei 2013. Diakses dari laman http://cagarbudaya.kemdikbud.go.id/cagarbudaya/detail/PO2014102900021/ponten-mangkunegaran-vii-kestalan pada 1/10/2021 pukul 18:05

De Assaineering en de Waterleiding te Solo.. "Bataviaasch nieuwsblad". Batavia, 14-01-1927, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011039285:mpeg21:p002

De Buitengewone Vergadering Van Den Waterschapsraad Dengkeng.. "Soerabaijasch handelsblad". Soerabaja, 25-03-1929, p. 9. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011108650:mpeg21:p009

De Madioensche waterleiding. Madioen, 21 Aug. (Aneta).. "Soerabaijasch handelsblad". Soerabaja, 21-08-1929, p. 9. Geraadpleegd op Delpher op 15-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011107902:mpeg21:p009

De Madioensche waterleiding.. "De Sumatra post". Medan, 21-08-1929, p. 10. Geraadpleegd op Delpher op 15-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010970449:mpeg21:p010

De nieuwe tarieven van de Solosche Waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 23-10-1930. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001729096:mpeg21:p00007

De pestte Tjolomadoe.. "De locomotief". Samarang, 21-10-1927. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001706128:mpeg21:p00007

De Solosche Waterleiding. Jaarverslag over 1938.. "De locomotief". Samarang, 10-07-1939. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003468017:mpeg21:p00015

De Solosche Waterleiding. Vergadering van Aandeelhouders. "De locomotief". Samarang, 23-11-1933. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001766038:mpeg21:p00007

De Solosche Waterleiding. Vijfde jaarlijksche algemeene vergadering.. "De locomotief". Samarang, 12-10-1934. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001762078:mpeg21:p00003

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

De Solosche Waterleiding.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 11-07-1939, p. 9. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000475009:mpeg21:p00009

De Solosche waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 10-10-1930. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001729072:mpeg21:p00007

De Solosche waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 13-10-1928. Geraadpleegd op Delpher op 21-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001720109:mpeg21:p00006

De Solosche waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 18-10-1926. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001705120:mpeg21:p00007

De Solosche Waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 19-11-1932. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001757036:mpeg21:p00007

De Solosche Waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 25-01-1933. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001745048:mpeg21:p00011

De Solosche waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 28-05-1936. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003463045:mpeg21:p00007

De Solosche Waterleiding.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 16-01-1929, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000545011:mpeg21:p00002

De Solosche waterleiding.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 11-10-1930, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:002766234:mpeg21:p00002

De waterleiding te Solo.. "De Indische courant". Soerabaia, 15-09-1926, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010278182:mpeg21:p005

De waterleiding te Solo.. "De locomotief". Samarang, 09-02-1925. Geraadpleegd op Delpher op 15-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001699094:mpeg21:p00002

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

De waterleiding te Solo.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 08-06-1925, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000547167:mpeg21:p00002

De waterleiding voor Solo.. "De Sumatra post". Medan, 14-01-1927, p. 11. Geraadpleegd op Delpher op 15-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010359801:mpeg21:p011

Djokja, 9 Oct. (Part.) Djocja's Waterleiding. "De Indische courant". Soerabaia, 09-10-1922, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010277015:mpeg21:p002
Geraadpleegd op Delpher op 15-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001714125:mpeg21:p00009

Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001693061:mpeg21:p00005

Het water van de Solosche Waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 22-10-1932. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001746040:mpeg21:p00007

https://www.nationaalarchief.nl/en/research/photo-collection/3fbfc4eb-74a8-0e54-749e-6d496db47d1b pada 24/09/2021 pukul 22:04

Jaarverslag Over 1932 Der Technische Zelfbestuursdiensten In De Vorstenlanden.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 02-05-1933, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000440001:mpeg21:p00005

KLATEN. Waterschap Dengkeng.. "De locomotief". Samarang, 16-07-1926. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001704040:mpeg21:p00007

KOLONIAAL VERSLAG VAN 1902.. "Bataviaasch nieuwsblad". Batavia, 28-11-1902, p. 6. Geraadpleegd op Delpher op 27-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011033438:mpeg21:p006

Korte Berichten.. "Bataviaasch nieuwsblad". Batavia, 07-05-1927, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011041066:mpeg21:p002

Men zegt:. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 13-01-1925, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000547013:mpeg21:p00002

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

MIDDEN- EN OOST-JAVA. Berichten van de eigen correspondenten van „De Locomotief" te Ambarawa, Banjoemas, Blitar, Blora, Bodja, Bodjonegoro, Bojolali, Cheribon, Demak, Japara, Jogja, Keboemen, Kediri, Kendal, Koedoes, Kopeng, Madioen, Magelang, Modjokerto, Ngandjoek, Ngawi, Pati, Pekalongan, Pemalang, Poerbolinggo, Poerwodadi, Poerworedjo, Poervokerto, Rembang, Salatiga, Solo, Temanggoeng, Tegal, Tjepoe, Tjilatjap, Toeloengagoeng, Wonosobo. Soerakarta. INSPECTEUR TECHNISCHE ZAKEN.. "De locomotief". Samarang, 09-08-1938. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003474078:mpeg21:p00014

MIDDEN- EN OOST-JAVA. Berichten van de eigen correspondenten van „De Locomotief" te Ambarawa, Banjoemas, Blitar, Blora, Bodja, Bodjonegoro, Bojolali, Cheribon, Demak, Japara, Jogja, Keboemen, Kediri, Kendal, Koedoes, Kopeng, Madioen, Magelang, Malang, Modjokerto, Ngandjoek, Ngawi, Pati, Pekalongan, Pemalang, Poerbolinggo, Poerwodadi, Poerworedjo, Poerwokerto, Rembang, Salatiga, Solo, Temanggoeng, Tegal, Tjepoe, Tjilatjap, Toeloengagoeng, Wonosobo. Soerakarta.. "De locomotief". Samarang, 25-11-1939. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003469043:mpeg21:p00020

Midden-Java Nieuws Solo's Waterleiding. Hooge exploitatieverliezen ten laste der aandeelhouders. De aandeelhoudersvergadering. "De locomotief". Samarang, 09-09-1932. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001742016:mpeg21:p00007

MIDDEN-JAVA-RRONIEK. (Van onzen Midden-Java redacteur). Het woeden van de pest in het Solosché.. "De Indische courant". Soerabaia, 07-01-1922, p. 1. Geraadpleegd op Delpher op 11-08-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010276593:mpeg21:p001

Midden-Java Solo's Assaineeringswerken. De plannen van 1915 en hun uitvoering. Een overzicht en een rondgang.. "De locomotief". Samarang, 18-10-1932. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001746032:mpeg21:p00003

MIDDEN-JAVA. De Solosche Waterleiding. Wat het Jaarverslag der Maatschappij over het Achtste Boekjaar Laat Zien. Het aantal aansluitingen liep in sterke mate terug. Vermindering van rente-eischend kapitaal incest noodzakelijk worden geacht. Het Financieele Vraagstuk. "De locomotief". Samarang, 18-06-1937. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003477094:mpeg21:p00016

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Mooie opdrachten,. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 28-05-1927, p. 13. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000443023:mpeg21:p00013

Mutatie*.. "De locomotief". Samarang, 23-07-1926. Geraadpleegd op Delpher op 20-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001704055:mpeg21:p00007

NEDERL.-INDIË.. "De koerier". **Bandoeng, 13-07-1931**, p. 5. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000411011:mpeg21:p00005

NEPERL.-INPIE. "Deli courant". [Medan], 27-10-1939, p. 9. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB15:000133023:mpeg21:p00009

Ook op bezoek.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 11-08-1924, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:002778044:mpeg21:p00002

Op den Uitkijk Geld in het water. "Bataviaasch nieuwsblad". Batavia, 22-09-1936, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011074435:mpeg21:p002

Overplaatsing ir. Vander Veen?. "De locomotief". Samarang, 05-01-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001718011:mpeg21:p00007

PDAM Kota Bandung https://pambdg.co.id/sejarah/

PDAM Kota Madiun https://pdam.madiunkota.go.id/2018/08/03/profil-pdam-tirta-taman-sari-kota-madiun/

PDAM Kota Malang https://perumdatugutirta.co.id/info/sejarah

PDAM Kota Semarang https://www.pdamkotasmg.co.id/page/sejarah

PDAM Kota Surabaya https://www.pdam-sby.go.id/read/sejarah-status-pdam-surya-sembada-surabaya

REORGANISATIE TECHNISCHE DIENSTEN.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 15-11-1933, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000445161:mpeg21:p00002

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Resultaten der Solosche Waterleiding. Totaal Verlies Gestegen tot f 250.000.-, Bankschuld tot Meer dan Twee Millioen. Zorgenkind van Gouvernement en Zelfbesturen. Het Jaarverslag-1933. (Door een medewerker).. "De locomotief". Samarang, 07-12-1934. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001755072:mpeg21:p00003

SOERAKARTA DEN 31 JULI 1889.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 31-07-1889, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 27-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000502082:mpeg21:p00002

Soerakarta Wateronderzoek.. "De locomotief". Samarang, 02-04-1936. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003461063:mpeg21:p00003

SOERAKARTA, 12 October 1891.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 12-10-1891, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 27-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:002785043:mpeg21:p00002

Soerakarta, 23 October 1896.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 23-10-1896, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 27-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000506123:mpeg21:p00002

Soerakarta. *Dienstwoningen Waterleidingbedrijf*.. "De locomotief". Samarang, 24-06-1938. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003459091:mpeg21:p00014

Soerakarta. SANEERING SOLOSCHE WATERLEIDING.. "De locomotief". Samarang, 02-07-1938. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003474003:mpeg21:p00016

Soerakarta. WATER VAN TAWANGMANGOE.. "De locomotief". Samarang, 13-05-1939. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003473024:mpeg21:p00015

Soerakarta. WATERLEIDINGPLANNEN VOOR KLATEN.. "De locomotief". Samarang, 27-11-1939. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003469045:mpeg21:p00011

Soerakarta.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 23-10-1937, p. 10. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000469020:mpeg21:p00010

Soerakarta.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 10-08-1938, p. 13. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000480035:mpeg21:p00013

Soerakarta.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 15-05-1939, p. 9. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000477036:mpeg21:p00009

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

SOLO. De automobiel- waterpomp.. "Soerabaijasch handelsblad". Soerabaja, 18-10-1930, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 20-06-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:110637973:mpeg21:p010

SOLO Da waterieiding-plannen.. "De locomotief". Samarang, 07-06-1928. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001710090:mpeg21:p00007

SOLO De Poerwosariweg en de Waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 01-11-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001727001:mpeg21:p00007

SOLO De Solosche waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 15-08-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001714114:mpeg21:p00007

SOLO De zwemwedstrijden.. "De locomotief". Samarang, 12-01-1931. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001724019:mpeg21:p00007

Solo en de f 25 Millioen.. "Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië". Batavia, 22-09-1936, p. 3. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010230524:mpeg21:p003

SOLO OEFENT.. "De locomotief". Samarang, 03-02-1940. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:003476044:mpeg21:p00008

SOLO, den 14 April 1930. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 14-04-1930, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:002766087:mpeg21:p00002

SOLO, den 14 Nov. 1929. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 14-11-1929, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000545274:mpeg21:p00002

Solo. Een Waterleiding voor Solo.. "Bataviaasch nieuwsblad". Batavia, 22-03-1926, p. 1. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011041024:mpeg21:p001

SOLO. Opening waterleiding en Zwembad te Solo.. "Soerabaijasch handelsblad". Soerabaja, 17-04-1930, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011108819:mpeg21:p010

Solo.. "De Indische courant". Soerabaia, 03-10-1927, p. 1. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010278884:mpeg21:p001

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

SOLO.. "De Indische courant". Soerabaia, 07-07-1931, p. 1. Geraadpleegd op Delpher op 03-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010279406:mpeg21:p001

SOLO.. "De Indische courant". Soerabaia, 29-05-1929, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010278983:mpeg21:p006

Solo's waterleiding en de bron ingas. "De locomotief". Samarang, 09-11-1928. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001717022:mpeg21:p00009

Solo's Waterleiding en Zwembassin. De officieele opening door den Gouverneur en de Ratoe Hemas. (Door onzen Soloschen correspondent).. "De locomotief". Samarang, 14-04-1930. Geraadpleegd op Delpher op 28-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001723109:mpeg21:p00007

Solo's Waterleiding. Waterschap, waterleiding en waterwerken. EEN BEZOEK AAN DE INGAS-BRONNEN. (Van onzen Soloschen correspondent).. "De locomotief". Samarang, 27-03-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001716064:mpeg21:p00001

Solo's Waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 19-10-1932. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001746034:mpeg21:p00003

Solo's waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 20-03-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001716046:mpeg21:p00009

Solo's waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 25-03-1926 https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010359381:mpeg21:p005

Solo's waterleiding.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 15-03-1929, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000545059:mpeg21:p00002

Solo's waterleiding.. "De locomotief". Samarang, 19-06-1926. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001697121:mpeg21:p00007

Solosche wajlerMding.. "De locomotief". Samarang, 05-09-1935. Geraadpleegd op Delpher op 03-01-2022, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001750007:mpeg21:p00003

STADSNIEUWS. "De koerier". Bandoeng, 19-05-1933, p. 3. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000409109:mpeg21:p00003

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Uit Solo.. "De locomotief". Samarang, 23-03-1929. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001716055:mpeg21:p00009

Vragenrubriek.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 12-06-1926, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:002770175:mpeg21:p00002

Wanneer komt de waterleiding ?. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 07-01-1925, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000547006:mpeg21:p00002

Wat de waterleiding kost.. "Soerabaijasch handelsblad". Soerabaja, 15-02-1930, p. 35. Geraadpleegd op Delpher op 29-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011108768:mpeg21:p017

Watarschapszaken.. "De locomotief". Samarang, 03-02-1926. https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001691082:mpeg21:p00001

Waterleiding en assaineering. "Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië". Batavia, 07-05-1927, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010220876:mpeg21:p002

Waterleiding en Assaineeringswerken is Solo. Verslag over het jaar 1932.. "De locomotief". Samarang, 01-05-1933. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001743001:mpeg21:p00007

Waterleiding Soerakarta. "Soerabaijasch handelsblad". Soerabaja, 06-10-1936, p. 3. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:011108965:mpeg21:p015

Waterleiding Solo en Omstreken. Verslag N.V. Hoogdrukwaterleiding Soerakarta. "De locomotief". Samarang, 10-09-1936. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001768020:mpeg21:p00003

Waterleiding Solo.. "De locomotief". Samarang, 10-05-1927. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001701022:mpeg21:p00009

Waterleiding Solo.. "De nieuwe vorstenlanden". Soerakarta, 22-08-1924, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:002778056:mpeg21:p00002

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Waterleiding Solo.. "Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië". Batavia, 09-05-1927, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010220877:mpeg21:p002

Waterleiding te Solo.. "De Sumatra post". Medan, 07-05-1927, p. 11. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010970181:mpeg21:p011

WATERLEIDINGPLANNEN VOOR SOLO.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 16-11-1938, p. 10. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000479040:mpeg21:p00010

WATERSCHAPPEN. Een belangrijk juridisch vraagpunt. ADRES AAN DEN G.G.. "De locomotief". Samarang, 09-12-1926. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001703100:mpeg21:p00001

Wegverbetering in het Solosche. Wat met het aandeel uit de 25 millioen gedaan zal worden.. "De locomotief". Samarang, 19-09-1936. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB23:001768035:mpeg21:p00007

Zendingsziekenhuis Soerakarta.. "Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indië". Semarang, 12-02-1937, p. 3. Geraadpleegd op Delpher op 30-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB19:000472036:mpeg21:p00003

Zwembad in Solo.. "De Indische courant". Soerabaia, 08-08-1929, p. 2. Geraadpleegd op Delpher op 16-11-2021, https://resolver.kb.nl/resolve?urn=ddd:010279041:mpeg21:p006

F. Museum

Berkefeld Filter, Buatan Belanda pada akhir abad ke-19 untuk menampung dan menyaring air minum. Tersimpan baik di Museum Keramik Jakarta.

G. Peraturan Pemerintah Republik Indonesia

Peraturan Pemerintah Republik Indoesia Nomor 16 Tahun 2005 Tentang Pengembangan SIstem Penyediaan Air Minum. Bab 1 Pasal 1 Nomor 1

Peraturan Pemerintah Republik IndoesiaNomor 16 Tahun 2005 Tentang Pengembangan Sistem Penyediaan Air Minum. Bab 1 Pasal 1 Nomor 5

Sistem Informasi Perencanaan dan Penganggaran (Sippa) Ciptakarya Pekerjaan Umum, *Rencana Program Investasi Jangka Menengah (RPIJM) Kota Surakarta*, (Jakarta: Kementrian Pekerjaan Umum, 2018)

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

H. Peta/Maps

Maps *Kotapradja Surakarta, Jawa*, (1927) Name: 05075-460 pada https://ubl.webattach.nl/cgi-bin/iipview?krtid=8268&name=05075-460.JPG&marklat=-7.5347222&marklon=110.8272222&sid=36bhjg6505916&seq=2&serie=1&lang=1&ssid=&resstrt=0&svid=654415&dispx=1707&dispy=821#focus diakses pada 15/8/2021 pukul 19:17

Peta wilayah Kartasura hingga mencapai Purwosari dapat dilihat pada laman: https://ubl.webattach.nl/cgi-bin/iipview?krtid=8186&name=05075-386.JPG&marklat=-7.5509&marklon=110.7383&sid=7qrw826714400&seq=2&serie=1&lang=1&ssid=&resstrt=0&svid=693302&dispx=1366&dispy=657#focus

Peta wilayah Klaten dari sumber mata air Ingas, Cokrotulung hingga daerah Kartasura dapat dilithat pada laman: https://ubl.webattach.nl/cgi-bin/iipview?krtid=10191&name=05120-244-B.JPG&marklat=-7.6166667&marklon=110.6833333&sid=7qrw826714400&seq=2&serie=1&lang=1&ssid=&resstrt=0&svid=693285&dispx=1366&dispy=657#focus

Peta wilayah Surakarta dapat dilihat pada laman: https://ubl.webattach.nl/cgi-bin/iipview?krtid=10221&name=05120-265-B.JPG&marklat=-7.5711&marklon=110.8276&sid=7qrw826714400&seq=2&serie=1&lang=1&ssid=&resstrt=0&svid=693315&dispx=1366&dispy=657#focus

I. Seminar

Seminar Masa Mataram Kuno Menuju Kejayaan, Rumah Budaya Kratonan, 2022, Munandar, A. A. 15 Januari 2022

J. Sosial Media

Instagram, @bpcbjateng , *Stasiun Jebres Dari Nama "Van Der Jeep Reic*", (4/3/2021), diakses pada 19 Agustus 2021 pukul 17:05

Instagram https://www.instagram.com/p/CNjSLTori6C/, diakses pada 30 Agustus 2021 pukul 13:45

K. Surat Kabar/Koran/Majalah

Algemeen handelsblad voor Nederlandsch-Indie, 24 Januari 1927.

Bataviaasch Nieuwsblad, 24 Februari 1937.

Bataviaasch Nieuwsblad, 28 Februari 1937.

Darmo Kondho, 13 April 1909.

UNIVERSITAS
GADJAH MADA
Pengelolaan Jaringan Air Bersih di Surakarta Tahun 1918-1942
KRISNANDA THEO P, Dr. Nur Aini Setiawati, Ph.D
Universitas Gadjah Mada, 2022 | Diunduh dari http://etd.repository.ugm.ac.id/

Het nieuws van den dag voor Nederlandsch Indie, 27 November 1920.

Sin Po, No. 4, Desember 1918.

Sin Po, No. 16, Januari 1926.

Sin Po, No. 396, November 1930.

Suara Bengawan, 8 Juli 1986.

Suara Bengawan, 29 Juli 1986.

Suara Bengawan, 21 Desember 1986.

Suara Bengawan, 27 Desember 1986.

Suara Bengawan, 14 Februari 1987.

Suara Bengawan, 21 Februari 1987.

Suara Nirom, 11 November 1939.

Suara Nirom 12 Desember 1940.

Soerabaijasch Handelsblad, 25 Maret 1929.

L. Wawancara

Wawancara dengan Bu Yuli (Kepala Bidang Perencanaan dan Pengembangan PDAM Kota Surakarta) pada 2 September 2021